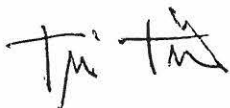

DRAGSFJÄRD HAMMARSBODA
Maastokäynti 19.12.1990

Turun yliopisto
Arkeologian osasto

Tähän raporttiin kuuluu 15 sivua tekstiä
11 valokuvanegatiivia (TYA neg. F 18877-18887)
5 diapositiivia (TYA D 233:1-5)
4 valokuvallitettä

Turussa, 3. huhtikuuta 1991

Tapani Tuovinen

1. Johdanto

Opettaja ja harrastaja-arkeologi Hans Myhrman (os. 25900 DALSBROK) on vuosia etsinyt kivikautisia asuinpaikkoja Kemiönsaarelta ja toimittanut löytöjä ja niitä koskevia tietoja FK Henrik Asplundille sekä Turun maakuntamuseoon. Tällä tavoin on tullut tietoon koko joukko aiemmin tuntemattomia asuinpaikkoja.

Hans Myhrman löysi 5.9.1989 Dragsfjärdin Hammarsbodasta pinta- ja ojanleikkauslöytöjä, jotka yhdessä löytösuhteiden kanssa viittaavat Kiukaisten kulttuurin ja/tai pronssikauden asuinpaikkaan. Hän toimitti löydöt Henrik Asplundille, ja ne luetteloi Turun yliopistoon numerolla TYA 575:1-6 (ks. löytöpaikkaa koskeva selostus Henrik Asplund 1990 sekä Myhrman 1990). Myhrman teki myös harrastaja-arkeologi Åke Qvarfordtin kanssa fosforisput-testin kolmea toisiaan risteävää linjaa pitkin (ks. kartta 1).

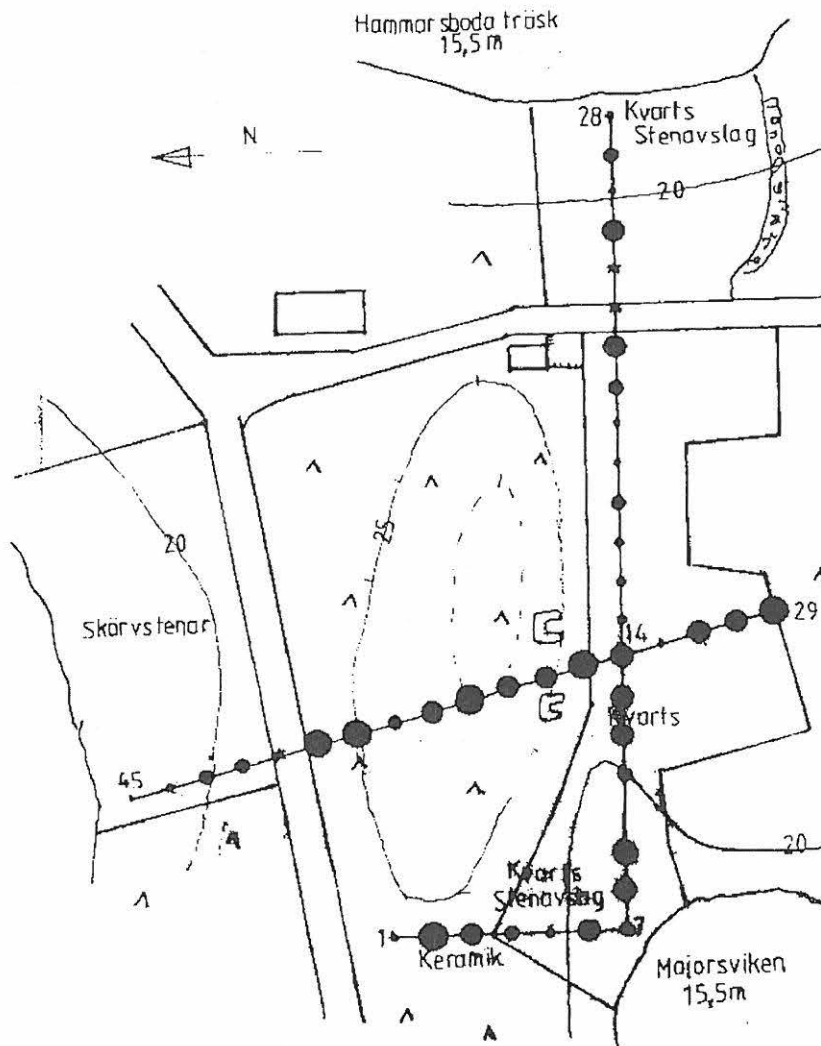
Löytöpaikasta käytetään tässä raportissa nimitystä Hammarsboda 3. Löytöihin kuuluu koristelemattomia saviastianpaloja, kvartsia ja kivilaji-iskoksia. Ne edustavat nuorimpia kivikauden tyyppisiä asuin- tai ainakin löytöpaikkoja Kemiönsaarella. Paikka näyttäisi olevan tärkeä niiden rannikkoarkeologisten tutkimusten kannalta, joita Turun yliopiston arkeologian osasto on tehnyt. Tästä syystä kävin 19.12.1990 Hans Myhrmanin kanssa paikalla arvioidakseni, olisiko mielekästä osittain siirtää arkeologian opetuskaivaukset ainakin ensi kenttätökaudeksi Hammarsbodaan. Samalla löydettiin aikaisemmin tuntemattomia muinaisjäännöksiä.

Seuraava raportti käsittää katsauksen paitsi suunniteltuun opetuskaivauskohteeseen, myös Hammarsbodan alueen tunnettuihin muinaisjäännöksiin laajemminkin. Hammarsboda on kivi- ja pronssikautinen kompleksi, johon kuuluu ainakin asuinpaikkoja, hautaraunioita ja pyyntikuoppia (ks. kartta 2). Alueen lähellä on myös varhaisempia asuinpaikkoja, kuten Jäkärälän ryhmään kuuluva Nöjis, jossa Henrik Asplund ja Dragsfjärdin työväenopiston opiskelijat ovat tehneet tutkimuksia vuosina 1984-1989 (Asplund 1990).

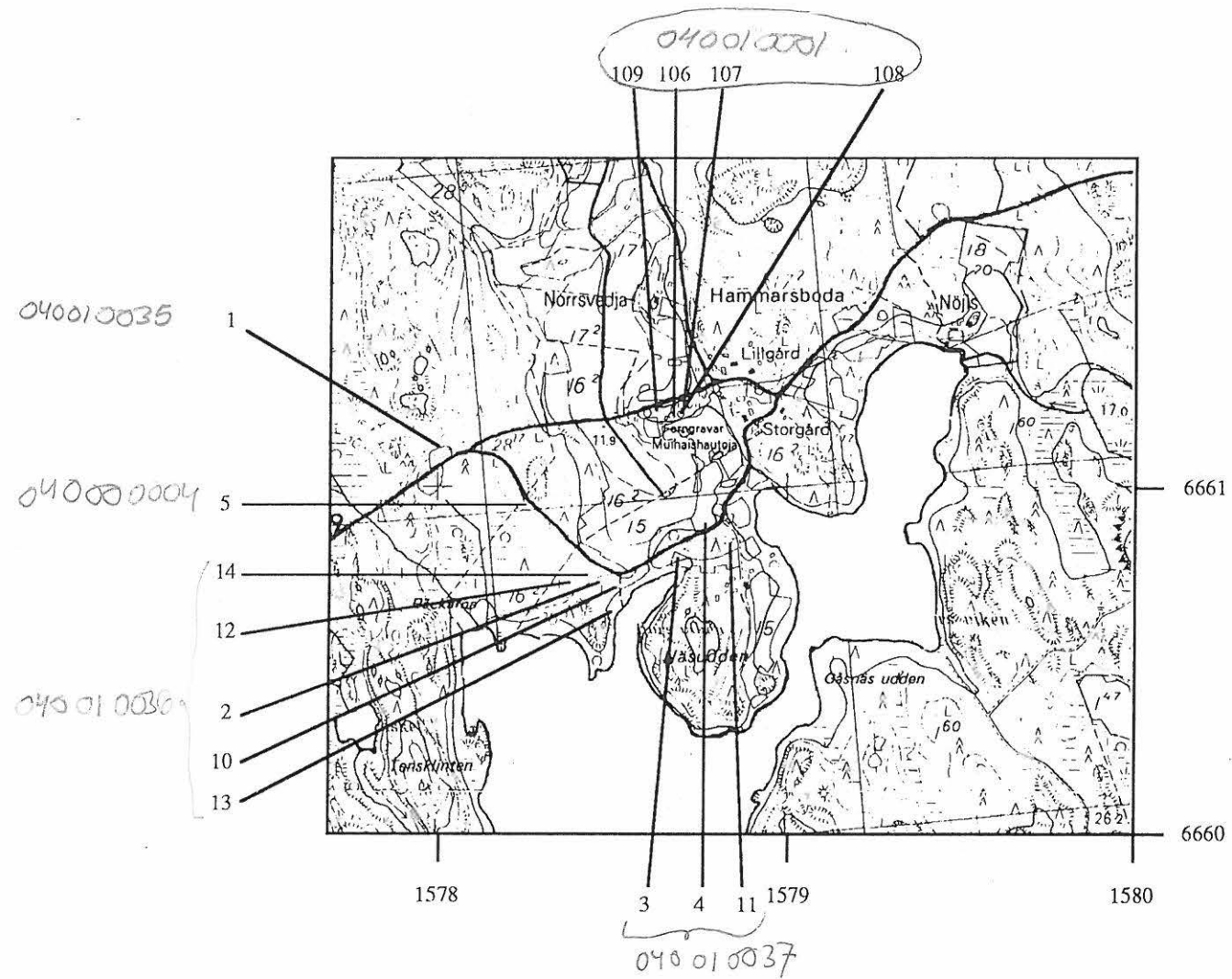
Alue kuuluu Dragsfjärdin kunnan Ölmosin kylään. Ölmosin kylään on kuitenkin kolmisen kilometriä matkaa, ja tämä kylänosa on nimeltään Hammarsboda erotukseksi varsinaisesta kylästä.

Tähän mennessä tunnetuiksi tulleet arkeologiset kohteet kartan 2 alueella luetellaan seuraavilla sivuilla numerojärjestyksessä oletetusta iästä riippumatta. Numerointi perustuu osittain Myhrmanin numerointiin (Myhrman 1990) siten, että roomalaiset numerot on korvattu arabialaisilla, ja Hammarsbodan vanhastaan tunnettujen hautaraunioiden osalta Nils Cleven vuonna 1943 tekemään numerointiin. On tietenkin mahdollista, että asuinpaikat Hammarsboda 1...4 todellisuudessa ainakin osaksi muodostavat yhtenäisen diakronisen asuinpaikkavyöhykkeen, mutta toistaiseksi niitä voidaan ajatella erillisinä kohteina. Järjestysnumerot 6...9 on jätetty käyttämättä siltä varalta, että alueelta löydetään uusia asuinpaikkoja.

Tasosijainnin epävarmuusluokka on ilmoitettu VHS 1041 mukaisesti kunkin maastokohteen yhteydessä tunnuksella *Tsijt*. Maanomistajia koskevat tiedot vastaavat ajankohtaa 25.1.1991.

Kartta 1. Hammarsboda 3. Hans Myhrmanin käsiپیروس artefaktien TYA 575:1-6 löytöpaikoista sekä pintamaan fosforipitoisuuden linjakartoituksesta spot-testin avulla. Pienennetty 50% alkuperäispiirroksesta.

Kartta 2. Hammarsbodan alue ja tunnetut arkeologiset maastokohteet. Ote peruskarttalehdestä 1034 11.

2. Hammarsboda 1 040 01 0035

Kunta: Dragsfjärd (040)
 Kylä: Ölmos
 Tila: Ölmos-Purunpää 28:17
 Maanomistaja: Föreningen Konstsamfundet rf., Mannerheimvägen 20 A, 00100 HELSINGFORS, puh. (90) 642 315.
 Paikannimi: Hammarsboda
 Karttalehti: 1034 11
 x: 6661 11
 y: 1578 00
 Tsjit: 50
 h: 25...27 m
 Kuvaus: Kivikautinen asuinpaikka Kall - Ki. Löydöt W-E-suuntaiselta ainakin noin 100 m:n pituiselta vyöhykkeeltä sorakuopan N-reunalla. Osittain tuhoutunut soranotossa.
 Löydöt: TYA 518:1-14 kvartsi- ja kivilaji-iskoksia, kvartsikaavin, hiokin kiven katkelma, keramiikkaa, palanutta luuta.
 Maasto: Loiva sorainen ja kivinen S- ja SE-rinne, joka on ollut lahdenpohjukka. Havupuutaimikkoa.
 Suojeluluokkaehdotus: II.
 Löytöhistoria: Löytänyt Hans Myhrman 23.10.1989 etsiessään pintalöytöjä sorakuopan reunalta.
 Valokuvat:
 Arkistoviitteet: Löytöpaikkaselostus Henrik Asplund 1990 (Turun yliopisto).
 Kirjallisuus: Myhrman 1990, s. 57-58, kartta 7.

3. Hammarsboda 2 040 01 0036

Kunta: Dragsfjärd (040)
 Kylä: Ölmos
 Tila: Hammarsboda-Nästgård 15
 Maanomistaja: Alvar Anders Gustavsson ja Eila Maria Gustavsson, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4509.
 Paikannimi: Hammarsboda
 Karttalehti: 1034 11
 x: 6660 73
 y: 1578 45
 Tsjit: 50
 h: 20 m
 Kuvaus: Kivikautinen asuinpaikka. Laajuudeltaan tuntematon alue, jolta löydetty koekuopista sekä alueen läpi vievän soratien pinnasta kivikautisia artefakteja.
 Löydöt: TYA 518: 15-43, TYA 757:9 keramiikkaa, kvartsia, kivilaji-iskoksia, kivitaltta, palanutta luuta, hiiltä.
 Maasto: Tasainen sora- ja hiekkamaasto. Nuorta kuivaa kangasmetsää.
 Suojeluluokkaehdotus: II.
 Löytöhistoria: Hans Myhrman löysi kohteen 25.10.1989 pinnasta ja koekuopista saatujen artefaktien perusteella.
 Valokuvat:
 Arkistoviitteet: Löytöpaikkaselostus Henrik Asplund 1990 (Turun yliopisto).
 Kirjallisuus: Myhrman 1990, s. 58-60, kartta 8.

4. Hammarsboda 3 040 01 0037

Kunta:	Dragsfjärd (040)
Kylä:	Ölmos
Tila:	Hammarsboda-Nästgård 15
Maanomistaja:	Alvar Anders Gustavsson ja Eila Maria Gustavsson, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4509.
Paikannimi:	Hammarsboda
Karttalehti:	1034 11
Löytöpaikka 1	
x:	6660 80
y:	1578 68
Tsijt:	50
h:	20...23
Löytöpaikka 2	
x:	6660 82
y:	1578 91
Tsijt:	50
h:	16...20
Kuvaus:	Kivikauden/pronssikauden asuinpaikka. Laajuudeltaan tuntematon alue. Artefakteja on löydetty Majors vikiin ja metsänreunan rajoittuvalta pellolta ja ojanleikkauksesta (löytöpaikka 1) sekä Hammarsboda träskeihin rajoittuvan pellon E-reunasta, läheltä rantaa (löytöpaikka 2).
Löydöt:	TYA 518:42-46, TYA 575: 1-6 koristelemattomia saviastianpaloja, kvartsia ja kivilaji-iskoksia, hiokivi.
Maasto:	Löytöpaikka 1 on SW-suuntaan Majors vikiin kallistuva 0.66 ha:n suuruinen hiekkainen pelto ja sen reunassa oleva ojanleikkaus. Peltoa reunustaa N-puolella W-E-suuntainen kivinen harjanne. Löytöpaikka 2 on loivasti NE-suuntaan laskeva hiekkainen ja sorainen 0.25 ha:n pelto.
Suojeluluokkaehdotus:	I. Kohde on tieteellisesti arvokas, koska sen tutkimukset voivat tuottaa tietoja taloudellisesta kehityksestä saaristoympäristössä noin 2000 BC (?) ja siitä eteenpäin. Ojanleikkauksen kaivamisen ja mahdollisesti maanmuokkauksen aiheuttamia vaurioita lukuun ottamatta asuinpaikka näyttäisi olevan koskematon.
Löytöhistoria:	Löytänyt Hans Myhrman etsiessään pintalöytöjä 5.9.1989.
Valokuvat:	TYA neg. F 18882, 18884.
Arkistoviitteet:	Löytöpaikkaselostus Henrik Asplund 1990 (Turun yliopisto). Paikalla sijainneista rakennuksista ks. Ponténin isojakokartta 1787-1788.
Kirjallisuus:	Myhrman 1990, s. 59, kartta 10.

5. Hammarsboda 4

040 01 0037

Kunta: Dragsfjärd (040)
 Kylä: Ölmos
 Tila: Hammarsboda-Nästgård 15
 Maanomistaja: Alvar Anders Gustavsson ja Eila Maria Gustavsson, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4509.
 Paikannimi: Hammarsboda
 Karttalehti: 1034 11
 x: 6660 88
 y: 1578 76
 Tsjit: 50
 h: 20
 Kuvaus: Kivikauden/pronssikauden asuinpaikka. Laajuudeltaan tuntematon; todennäköisesti samaa aluetta kuin Hammarsboda 3.
 Löydöt: TYA 578:47-49 kvartsi-iskos, kivilaji-iskoksia, kaksi mahdollista hioinkiven katkelmaa.
 Maasto: Loivasti NW-suuntaan viettävä pikkukivinen pelto, jota harjanne erottaa löytöpaikasta Hammarsboda 3.
 Suojeluluokkaehdotus: II.
 Löytöhistoria: Löytänyt Hans Myhrman etsiessään pintalöytöjä 5.9.1989.
 Valokuvat: TYA neg. F 18886, 18887.
 Arkistoviitteet: Löytöpaikkaselostus Henrik Asplund 1990 (Turun yliopisto).
 Kirjallisuus: Myhrman 1990, s. 59, kartta 10 (löytöpaikka on esitelty Hammarsboda 3:n yhteydessä).

6. Hammarsboda 5

040 00 0004

Kunta: Dragsfjärd (040)
 Kylä: Ölmos
 Tila: Hammarsboda-Storgård 16:6
 Maanomistaja: Peter Olof Nummelin ja Denise Yvonne Nummelin, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4545.
 Paikannimi: Hammarsboda
 Karttalehti: 1034 11
 x: 6660 95
 y: 1578 24
 Tsjit: 20
 h: 27...29
 Kuvaus: Kivikautinen asuinpaikka. Artefaktit löydetty vanhalta Purunpääntieltä sekä juurten nostamasta kuopasta ja koekuopista aivan tien reunasta.
 Löydöt: TYA 575:7,8 kvartsi-iskoksia, kivilaji-iskos.
 Maasto: Sorainen ja kivinen SW-rinne, hiukan ylempänä kallionreuna.
 Suojeluluokkaehdotus: II.
 Löytöhistoria: Hans Myhrman huomasi 11.2.1990 kvartsi-iskoksia maantiellä ja juurten nostamassa kuopassa.
 Valokuvat:
 Arkistoviitteet: Löytöpaikkaselostus Henrik Asplund 1990 (Turun yliopisto).
 Kirjallisuus: Myhrman 1990, s. 59, kartta 7.

7. Hammarsboda 10 040 010036

Kunta: Dragsfjärd (040)
Kylä: Ölmos
Tila: Hammarsboda-Nästgård 15
Maanomistaja: Alvar Anders Gustavsson ja Eila Maria Gustavsson, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4509.
Paikannimi: Hammarsboda
Karttalehti: 1034 11
x: 6660 70
y: 1578 50
Tsjit: 50
h: 20
Kuvaus: Varhaismetallikautinen hautaraunio. Rakennettu kiinteän maalohkareen ympärille. Pyöristyneitä, melko tasakokoisia lohkaraita. Ei dokumentoitu maastokäynnin yhteydessä.
Löydöt: —
Maasto: Tasaista soramaastoa Hammarsboda träskiä ja peltoaluetta erottavalla kannaksella, Hammarsboda 2 -löytöpaikalla. Kuivaa nuorta männikköä.
Suojeluluokkaehdotus: II.
Löytöhistoria: Löydetty maastokäynnin yhteydessä 19.12.1990 Hans Myhrmanin opastuksella.
Valokuvat: TYA neg. F 18880, TYA D 233:3.
Arkistoviitteet:
Kirjallisuus:

8. Hammarsboda 11 040 010037

Kunta: Dragsfjärd (040)
 Kylä: Ölmos
 Tila: Hammarsboda-Nästgård 15
 Maanomistaja: Alvar Anders Gustavsson ja Eila Maria Gustavsson, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4509.
 Paikannimi: Hammarsboda
 Karttalehti: 1034 11
 x: 6660 83
 y: 1578 82
 Tsjit: 20
 h: 28
 Kuvaus: Varhaismetallikautinen hautaraunio. Matala, kasvillisuuden peittävä. Ei dokumentoitu maastokäynnin yhteydessä.
 Löydöt: —
 Maasto: Pienen kivisen W-E-suuntaisen harjanteen E-päässä, aivan Hammarsboda 3:n löytöpaikkojen tuntumassa.
 Suojeluluokkaehdotus: II.
 Löytöhistoria: Löydetty maastokäynnin yhteydessä 19.12.1990 Hans Myhrmanin opastuksella.
 Valokuvat: TYA neg. F 18883, TYA D 233:5.
 Arkistoviitteet:
 Kirjallisuus:

9. Hammarsboda 12 040 010036

Kunta: Dragsfjärd (040)
 Kylä: Ölmos
 Tila: Hammarsboda-Nästgård 15
 Maanomistaja: Alvar Anders Gustavsson ja Eila Maria Gustavsson, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4509.
 Paikannimi: Hammarsboda
 Karttalehti: 1034 11
 x: 6660 73
 y: 1578 36
 Tsjit: 100
 h: 20...22
 Kuvaus: Pyyntikuoppa (?). Jyrkkäseinäinen, läpimitta noin 2 m, syvyys noin 1 m.
 Löydöt: —
 Maasto: Tasaista kuivaa kangasmaastoa, männikköä, taimikkoa.
 Suojeluluokkaehdotus: II.
 Löytöhistoria: Löydetty maastokäynnin yhteydessä 19.12.1990 Hans Myhrmanin opastuksella.
 Valokuvat: TYA neg. F 18877, TYA D 233:1.
 Arkistoviitteet:
 Kirjallisuus:

10. Hammarsboda 13 040 01 0036

Kunta: Dragsfjärd (040)
 Kylä: Ölmos
 Tila: Hammarsboda-Nästgård 15
 Maanomistaja: Alvar Anders Gustavsson ja Eila Maria Gustavsson, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4509.
 Paikannimi: Hammarsboda
 Karttalehti: 1034 11
 x: 6660 64
 y: 1578 49
 Tsjit: 50
 h: 20
 Kuvaus: Kaksi vierekkäistä pyyntikuoppaa (?). Laakeampia kuin Hammarsboda 12.
 Löydöt: —
 Maasto: Kangasmaastoa, joka laskee Majors vikeniin. Kuusia.
 Suojeluluokkaehdotus: II.
 Löytöhistoria: Löydetty maastokäynnin yhteydessä 19.12.1990 Hans Myhrmanin opastuksella.
 Valokuvat: TYA neg. F 18879, TYA D 233:2.
 Arkistoviitteet:
 Kirjallisuus:

11. Hammarsboda 14 040 01 0036

Kunta: Dragsfjärd (040)
 Kylä: Ölmos
 Tila: Hammarsboda-Nästgård 15
 Maanomistaja: Alvar Anders Gustavsson ja Eila Maria Gustavsson, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4509.
 Paikannimi: Hammarsboda
 Karttalehti: 1034 11
 x: 6660 73
 y: 1578 42
 Tsjit: 100
 h: 20...22
 Kuvaus: Kolimiilu. Maahan kaivettu kuoppa ja sen vieressä oleva valliksi kasattu jätemaa.
 Löydöt: —
 Maasto: Kuivaa kangasmetsää, nuorta männikköä.
 Suojeluluokkaehdotus: II.
 Löytöhistoria: Löydetty maastokäynnin yhteydessä 19.12.1990 Hans Myhrmanin opastuksella.
 Valokuvat:
 Arkistoviitteet:
 Kirjallisuus:

12. Hammarsboda 106 040 01 0201

- Kunta: Dragsfjärd (040)
 Kylä: Ölmos
 Tila: Hammarsboda-Storgård 16:6.
 Maanomistaja: Peter Olof Nummelin ja Denise Yvonne Nummelin, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4545.
- Paikannimi: Hammarsboda
 Karttalehti: 1034 11
 x: 6661 21
 y: 1578 67
 Tsjit: 20
 h: 20
 Kuvaus: Varhaismetallikautinen hautaraunio, pronssikauden II...III periodi. Muoto pyöreä, leikkaus kraaterimainen, pit. 17.4 m (W-E), lev. 16.7 m (N-S), kork. 2.2 m. Pyörityneitä noin 1-200 kg:n kiviä ja lohkareita. N-osassa enemmän pieniä kiviä kuin muualla, suurimmat lohkareet SW-laidassa. Keskellä soikea 1.5 m:n syvyinen raunion suuntainen kraateri, mitat 4.4 m ja 5.9 m.
- Löydöt: Vuonna 1878 pastori Ludvig Wennerström osittain purki raunion almanakassa olleen kirjoituksen innostamana. Tällöin hän löysi palaneita luunsiruja ja olkakirveen (KM 1910).
- Maasto: Peltojen ympäröimällä W-E-suuntaisella jäätikkömuodostumalla, joka on nykyisin laitumena ja pihamaana.
- Suojeluluokkaehdotus: II.
- Löytöhistoria: Ensimmäinen maininta: Åbo Posten 1878, n:ot 201 ja 209 sekä pastori Wennerströmin kirje Suomen muinaismuistoyhdistykselle 27.12.1878. Ensimmäinen dokumentaatio: Volter Högman 1886.
- Valokuvat: TYA neg. F 6986-6988, 18881, TYA D 233:4.
- Arkistoviitteet: Inv.kert. Volter Högman 1886, s. 54-56,107; Olof Appelgren 1928, s. 9; Hildur Planting 1932, n:o 15-18; Nils Cleve 1943, n:o 106 (museovirasto). Inv.kert. Timo Kuokkanen & Tapani Tuovinen 1983; n:o 139 (Turun yliopisto).
- Kirjallisuus: Björck 1882: 68-69. Heikel 1890: 182-183. Hackman 1897: 375-376. Cleve 1942: 23. Meinander 1954: 211-212. Tuovinen 1985: 51, 62.

13. Hammarsboda 107 040 018881

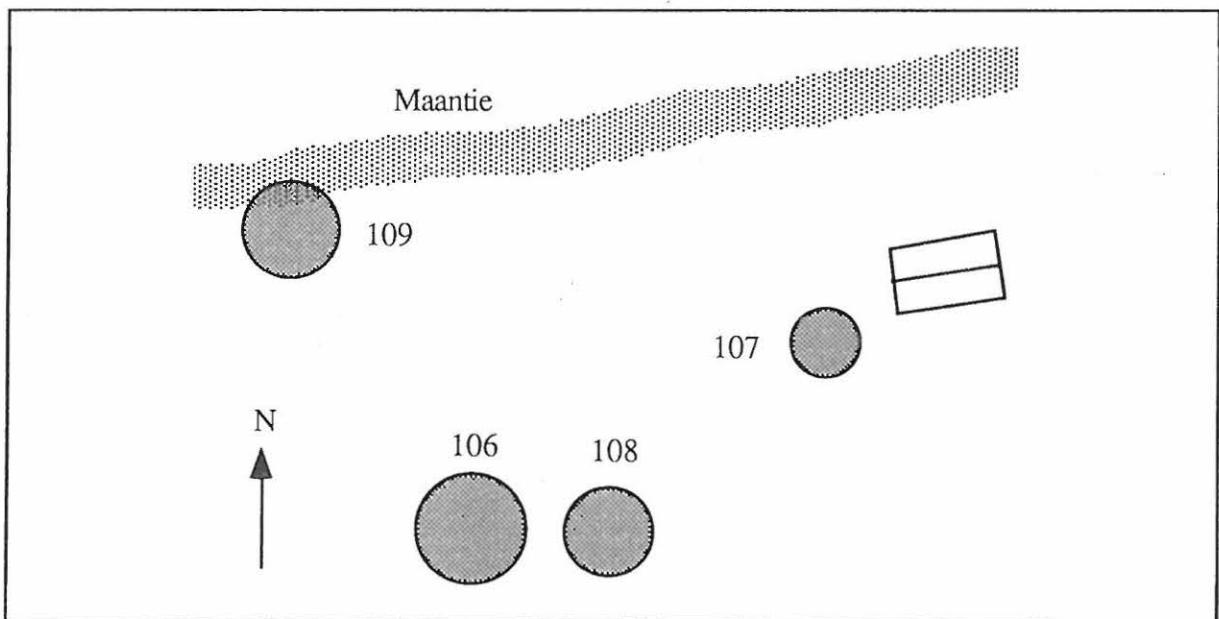
- Kunta: Dragsfjärd (040)
 Kylä: Ölmos
 Tila: Hammarsboda-Storgård 16:6.
 Maanomistaja: Peter Olof Nummelin ja Denise Yvonne Nummelin, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4545.
- Paikannimi: Hammarsboda
 Karttalehti: 1034 11
 x: 6661 24
 y: 1578 71
 I sjit: 20
 h: 20
 Kuvaus: Varhaismetallikautinen hautaraunio. Muoto pyöreä, leikkaus kraaterimainen, pit. 14.7 m (S-N), lev. 13.9 m (W-E), kork. 1.9 m. Enimmäkseen pyöristyneitä, melko tasakokoisia lohkareita, noin 5-30 kg, vaihteluväli 1...200 kg). Ulkolaidoilla, mm. SE-reunassa erityisen suuria lohkareita.
 Keskellä jyrkkäseinäinen kraateri, joka ulottunee lähelle pohjaa. Kraaterin syvyys noin 1.2 m. Kraateri on ollut jo Volter Högmanin käydessä paikalla v. 1886. Reunat epämääräiset. Raunioon on kannettu romua.
- Löydöt: —
 Maasto: Peltojen ympäröimällä W-E-suuntaisella jäätikkömuodostumalla, joka on nykyisin laitumena ja pihamaana.
- Suojeluluokkaehdotus: II.
- Löytöhistoria: Ensimmäinen dokumentaatio: Volter Högman 1886.
 Valokuvat: TYA neg. F 6986, 6989, 18881, 18887. TYA D 89:38, 233:4.
 Arkistoviitteet: Inv.kert. Volter Högman 1886, s. 54-56; Hildur Planting 1932, n:o 15-18; Nils Cleve 1943, n:o 107 (museovirasto). Inv.kert. Timo Kuokkanen & Tapani Tuovinen 1983, n:o 137 (Turun yliopisto).
 Kirjallisuus: Cleve 1942: 13, 23. Tuovinen 1985: 51, 62.

14. Hammarsboda 108 040 01 0001

- Kunta: Dragsfjärd (040)
 Kylä: Ölmos
 Tila: Hammarsboda-Storgård 16:6.
 Maanomistaja: Peter Olof Nummelin ja Denise Yvonne Nummelin, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4545.
 Paikannimi: Hammarsboda
 Karttalehti: 1034 11
 x: 6661 21
 y: 1578 69
 Tsjit: 20
 h: 20
 Kuvaus: Varhaismetallikautinen hautaraunio. Muoto pyöreä. Pit. 9.5 m, lev. 9.5 m, kork. 0.8 m (Högmanin kaivausraportin mukaan). Enimmäkseen pyöristyneitä, noin 1-70 kg:n lohkeita. Högmanin tutkimuksissa v. 1886 tavattiin epäselvä kivikehä, keskellä mahdollisesti paasiarkku. Nykytilassa sammaloitunut, keskellä matala kuoppa.
 Löydöt: KM 2503A:23 palamatonta luuta.
 Maasto: Peltojen ympäröimällä W-E-suuntaisella jäätikkömuodostumalla, joka on nykyisin laitumena ja pihamaana.
 Suojeluluokkaehdotus: II.
 Löytöhistoria: Ensimmäinen dokumentaatio: Volter Högman 1886.
 Valokuvat: TYA neg. F 6986-6987, 18881, 18886, TYA D 233:4.
 Arkistoviitteet: Kaiv.kert. Volter Högman 1886, s. 54-56, 107-111. Inv.kert. Hildur Planting 1932, n:o 15-18; Nils Cleve 1943, n:o 108 (museovirasto). Inv.kert. Timo Kuokkanen & Tapani Tuovinen 1983, n:o 138 (Turun yliopisto).
 Kirjallisuus: Cleve 1942: 13, 23. Tuovinen 1985: 51, 62.

15. Hammarsboda 109 040 610881

- Kunta: Dragsfjärd (040)
 Kylä: Ölmos
 Tila: Hammarsboda-Storgård 16:6.
 Maanomistaja: Peter Olof Nummelin ja Denise Yvonne Nummelin, Hammarsboda, 25870 DRAGSFJÄRD, puh. (925) 4545.
- Paikannimi: Hammarsboda
 Karttalehti: 1034 11
 x: 6661 22
 y: 1578 60
 Tsjit: 50
 h: 20
- Kuvaus: Varhaismetallikautinen hautaraunio. Pit. 8.0 m, lev. 7.0 m, kork. 0.7 m (Högmanin mukaan). Tuhoutunut tienleikkausta tehtäessä. Tienleikkauksen päällä näkyvissä vielä hiukan kiviä. Cleve (inv.kert. 1943, n:ot 109 ja 110) mainitsee raunion 109 vieressä NNE-puolella mahdollisesti olleen toisen, pienemmän. Siitä ei ole maastossa enää näkyvissä merkkejä.
- Löydöt: —
 Maasto: Peltojen ympäröimällä W-E-suuntaisella jäätikkömuodostumalla, joka on nykyisin laitumena ja pihamaana.
- Suojeluluokkaehdotus: III.
- Löytöhistoria: Ensimmäinen dokumentaatio: Volter Högman 1886.
 Valokuvat: TYA neg. F 6986, 18881, TYA D 233:4.
 Arkistoviitteet: Inv.kert. Volter Högman 1886, s. 55-56; Hildur Planting 1932, n:o 15-18; Nils Cleve 1943, n:o 109 (museovirasto). Inv.kert. Timo Kuokkanen & Tapani Tuovinen 1983, n:o 140 (Turun yliopisto).
- Kirjallisuus: Cleve 1942: 23. Tuovinen 1985: 51, 62.

Kartta 3. Hammarsbodan hautaraunioiden järjestysnumerointi Cleven mukaan.

15. Kirjallisuus

- Asplund, Henrik (1990). Nöjis — en exkurs i kulturbegrepp och dateringsproblematik. — Myhrman, Hans (1990). **Från säljägare till rösbyggare**: 20-27.
- Björck, A. (1882). Kiinteitä Muinaisjäänöksiä Halikon kihlakunnassa. — **Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 8**.
- Cleve, Nils (1942). Kimitobygdens forntid. — **Kimitobygdens historia II:1**. Åbo.
- Hackman, Alfred (1897). Die Bronzezeit Finnlands. — **Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 17**.
- Heikel, A.O. (1890). Pronssiajan löytöjä Suomesta. — **Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 11**.
- Meinander, C.F. (1954). Die Bronzezeit in Finnland. — **Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 54**.
- Myhrman, Hans (1990). **Från säljägare till rösbyggare**. Stenåldern i Dragsfjärd ur en amatörarkeologs synvinkel. Åbo.
- Tuovinen, Tapani (1985). Saaristomeren varhaismetallikautiset hautarauniot. — **Karhunhammas 10**: 31-89.

16. Arkistoaineisto

- Charta öfver Ytter- och Öfver-Ölmos, Hammarsboda och Purunpä ägor i Åbo län, Haliko Hd och Kimito Sokn. Henr. Pontén 1787-1788. Turun ja Porin läänin maanmittauskonttorin arkisto, Turku.
- Inventointiraportit. Museoviraston esihistorian toimiston topografinen arkisto, Helsinki.
- Inventointiraportit. Turun yliopiston arkeologian osaston topografinen arkisto, Turku.

Pyyntikuoppa Hammarsboda 12 SW. TYA neg. F 18877.

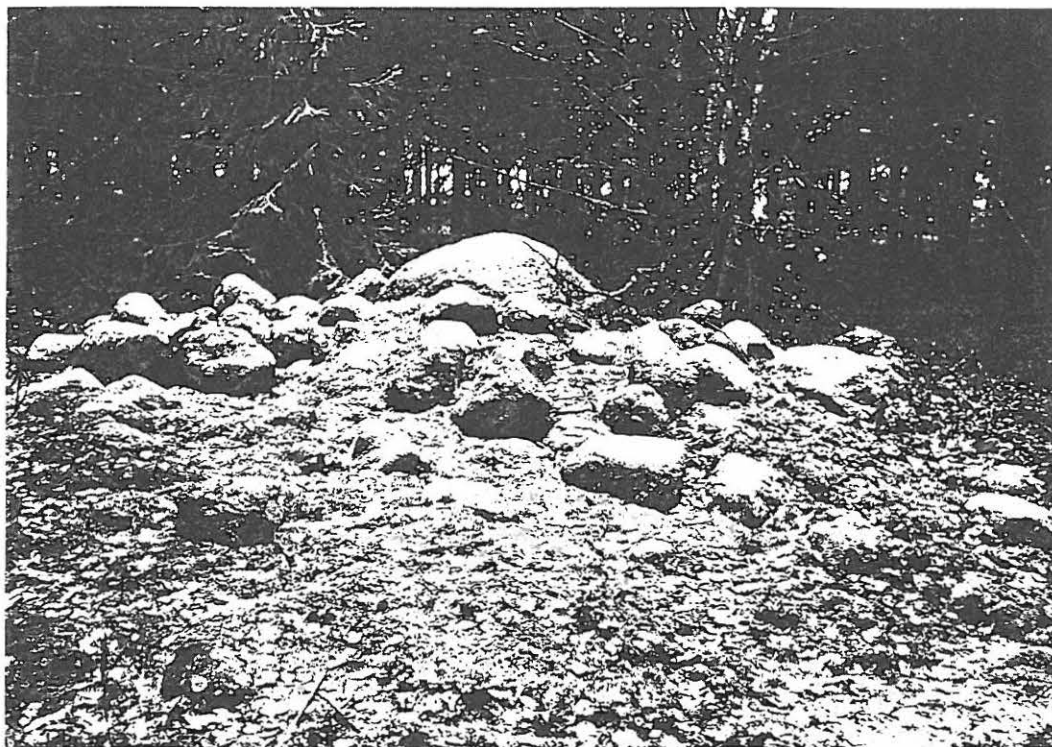

Majors viken N. TYA neg. F 18878.

Pyyntikuopat Hammarsboda 13 E. TYA neg. F 18879.

Hautaraunio Hammarsboda 10 SW. TYA neg. F 18880.

Näkymä vanhan maantien varresta pohjoiseen kohti hautaraunioryhmää (106...109). TYA neg. F 18881.

Hamarsboda 3, pellon W-osa E. TYA neg. F 18882.

Hautaraunio Hammarsboda 11 NW. TYA neg. F 18883.

Hautaraunio Hammarsboda 107 etualalla NE, taustalla oikealla hautaraunio Hammarsboda 108 ja vasemmalla asuinpaikka Hammarsboda 4. TYA neg. F 18887.